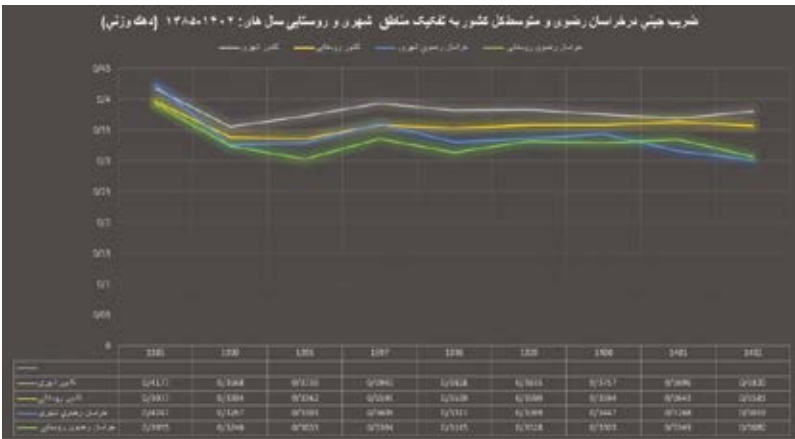

نگاهی به تغییرات فزاینده جمعیتی و روستایی استان در دهه های گذشته

کاهش اختلاف دهک های درآمدی در استان

گروه اقتصاد

است. در حالی که به اعتقاد کارشناسان این استدلال به دو دلیل می‌تواند
گمراه‌کننده باشد. اول آن‌که کاهش ضریب جینی صرفاً به معنای کاهش
اختلاف طبقاتی است، بنابراین اگر کل جامعه باهم فقیرتر شوند، اختلاف
طبقاتی و ضریب جینی آن‌ها کم می‌شود بدون آن‌که وضعیت فقر بهبود
یافته باشد. دومین دلیل این است که نحوه توزیع در آمد بین دهک‌ها و
اقشار مختلف جامعه تغییر نکند اما ضریب جینی ثابت بماند. علت این رخداد
این است که ضریب جینی از طریق محاسبه هندسی به دست می‌آید؛
بنابراین این امکان وجود دارد که موقعیت دهک‌ها و خانوارها در جامعه
طوری جابه‌جا شود که تغییر آن‌ها در ضریب جینی منعکس نشود.

سیر کلی ضرب جینی در ایران در ۴۳ سال گذشته نزولی بوده است و از حدود ۵۰ درصد، امروز به مدار حدود ۴۰ درصد رسیده است. اگر چه این ضرب در مقایسه با ساختار نظام سیاسی و اقتصادی کشور کمی فاصله دارد و انتظار این است که ضرب جینی ایران به کمتر از ۳۰ درصد حادقل منزل پیدا کند اما ناگفته پیداست که در این مدت فاصله طبقاتی در کشور کاهش پیدا کرده است، زیرا علاوه بر این که اقبال روستایی و شهری که در گذشته بیشتر در بخش کارگری فعال بوده و

چرا که این مبلغ افزایش در آمدی که به طور نسبی برای افراد فقیر جامعه ایجاد می کند به نسبت افراد ثروتمند جامعه بسیار بیشتر است که همین امر باعث کاهش نابرابری می شود. در ابتدای دهه ۹۰ ر استای طرح هدفمندی یارانه ها به مردم یارانه نقدی اعطا شد و این موضوع باعث کاهش چشمگیر در ضریب جینی شد. در سال های بعدی به علت وجود تورم و ثابت ماندن یارانه نقدی، اثر درآمد یارانه کم رنگ شده و ترازی توزیع درآمد در ایران دوباره به حدنر مال خود باز گشت.

در ایران، تغییرات شاخص ضربه جینی از سال ۱۳۶۵ تا ۱۳۹۳ شمسی، ۸۶ درصد کاهش داشته است. این در حالی است که برآر آمارهای بانک جهانی، در سال های آخر رژیم ستمشاهی، تغییرات ضربه جینی روندی افزایشی داشته است. طبق این داده ها در سال های ۱۹۷۲ تا ۱۹۷۷ میلادی، ضربه جینی در مناطق شهری، ۰.۵ و در مناطق روستایی، ۰.۳۷ به ۰.۴۴ افزایش پیدا کرده است. همچنین در این گزارش آمده است که بلافاصله بعد از انقلاب، ضربه جینی، هم در مناطق شهری و هم در مناطق روستایی، به عدد ۰.۴ تنزل پیدا کرده است. طبق این گزارش، شاخص مهم زندگی شهری بعد از انقلاب، برابری بیشتر نسبت به قبل از انقلاب بوده است. طبق آمار بانک جهانی، ضربه جینی در آمد ایران از عدد ۴۷/۴ درصد در سال ۱۹۸۶، به عدد ۳۷/۴ درصد در سال ۲۰۱۳ کاهش پیدا کرده اما در ۱۰ سال گذشته این عدد به ۴۲ درصد رسیده است. مهم ترین دلیل آن را می توان در موضوع یارانه ها در دولت محمدجانبی و به طور کلی توزیع یارانه نقدی باعث کاهش در ضربه جینی می شود،

بوده است، یعنی اختلاف طبقاتی در مناطق روستایی کشور نسبت به مناطق شهری وضعیت بهتری داشته است و در طول ۲۰ سال گذشته اختلاف طبقاتی خانوارهای روستایی کشور ۴ درصد بهبود پیدا کرده به عدد ۳۵ درصد کاهش پیدا کرده است؛ اما برای روستاهای خراسان رضوی این وضعیت بهتر بوده و اختلاف طبقاتی یا ضریب جینی در آمدی برای خانوارهای روستایی استان ۳۹ درصد به ۳۰ درصد تنزل پیدا کرده است.

بوده و این ضریب برای خانوارهای شهری استان خراسان رضوی بیش از ۴۲ درصد بوده است. به معنی اختلاف طبقاتی در خانوارهای شهری استان در این سال از متوسط کشوری بالاتر بوده است. بعد از اجرای سیاست‌های پان‌ااره و پان‌ااره‌های نقدی روند نزولی اختلاف طبقاتی در کشور هویدا شد طوری که در سال ۱۳۹۰ ضریب جینی برای خانوارهای شهری کل کشور به ۳۵ درصد و برای خراسان رضوی به ۳۲ درصد تنزل پیدا کرد. البته در سال ۹۷ و با آزاد شدن فنر نرخ ارز شاهد بروز اختلاف طبقاتی در کشور بودیم طوری که ضریب جینی در مناطق شهری کشور به ۲۹ درصد و در خراسان رضوی به ۳۶ درصد افزایش پیدا کرد.

بیشتر اقتصاد در اختیار طبقه بورژوا بوده، امروز به جامعه کارمند و خوداشتغالی فعالیت دارد و ساختار حاکم بر کشور اجازه ترویج بورژوازی را نمی‌دهد. با این حال مقایسه داده‌های آماری کشور نشان می‌دهد ضرب جینی یا اختلاف طبقاتی در استان خراسان رضوی نسبت به متوسط کشور بهتر بوده است. در واقع جامعه استان خراسان رضوی چه جامعه شهری و چه جامعه روستایی در مقایسه با برخی استان‌ها یکدست‌تر است. زیرا بخش عمده‌ای از اقتصاد استان در اختیار خرده اقتصادها و یا بنگاه‌های خرد اقتصادی است و در روستاها استان نیز دیگر به مانند گذشته خبری از بزرگ مالکان نیست و کشاورزی استان بیشتر مبتنی بر اراضی خرد است و همین عامل هم بر کاهش اختلاف طبقاتی به لحاظ درآمدی اثرگذاری داشته است.

● کاهش ۱۲ درصدی ضریب جینی شهری در خراسان رضوی

بررسی داده‌های مرکز آمار کشور در ۲۰ سال گذشته یا دقیق‌تر از سال ۱۳۸۵ تاکنون نشان می‌دهد ضریب جینی در کل کشور در مناطق شهری کشور در سال ۸۵ معادل ۴۱ درصد

از شاهد بروز اختلاف طبقاتی در کشور بودیم
طوری که ضریب جینی در مناطق شهری کشور
به ۲۹ درصد و در خراسان رضوی به ۳۶ درصد
افزایش پیدا کرد.
در نهایت داده‌های مرکز آمار نشان می‌دهد ضریب
جینی با اختلاف طبقاتی در استان خراسان
رضوی نسبت به متوسط کشور در مناطق شهری
بسیار موفق‌تر بوده است طوری که ضریب جینی
در کل کشور برای خانوارهای شهری در پایان سال
۱۴۰۲ به بیش از ۳۸ درصد رسید اما برای استان
خراسان رضوی این عدد به حدود ۳۰ درصد
تنزل پیدا کرده است. این آمار نشان می‌دهد در
طول ۱۰ سال گذشته اختلاف طبقاتی در کل
کشور برای خانوارهای شهری بیشتر شده و شاهد
عمیق‌تر شدن اختلاف طبقاتی بوده‌ایم اما در
مقایسه استان خراسان رضوی روند برعکس
بوده و ضریب جینی این استان به پایین‌ترین رقم
تمام این ادوار یعنی ۳۰ درصد رسیده است.

● کاهش اختلاف طبقاتی در روستاها

در مناطق روستایی کشور نیز وضعیت تقریباً به همین شکل بوده است. ضریب جینی متوسط کل کشور برای خانوارهای روستایی در سال ۱۳۸۵ حدود ۳۹ درصد بوده و این عدد برای خانوارهای روستایی استان هم به همین شکل

در پایان سال ۱۴۰۲ اختلاف طبقاتی و یا ضریب جینی برای خانوارهای روستایی و شهری استان خراسان رضوی ۳۰ درصد بوده و برای کل کشور این وضعیت شدیدتر بوده طوری که برای خانوارهای روستایی ۳۵ درصد برای خانوارهای شهری ۳۸ درصد بوده است. بااین حال این نکته را نباید نادیده گرفت که این داده‌ها بیانگر این نیست که وضعیت اقتصادی خانوارهای شهری و روستایی در استان خراسان رضوی بهبود پیدا کرده‌ایان که درآمد سرانه استان بیشتر شده است، بلکه اختلاف طبقاتی در استان خراسان رضوی در طول ۲۰ سال گذشته نسبت به کل کشور روند کاهشی داشته است ولی به لحاظ درآمد و هزینه خانوارهای شهری و روستایی در استان خراسان رضوی وضعیت از متوسط کشور هم پایین‌تر است. طوری که متوسط درآمد خانوارهای شهری کل کشور حدود ۲۵۷ میلیون تومان در پایان ۱۴۰۲ بوده و این وضعیت برای خراسان رضوی حدود ۱۹۵ میلیون تومان بوده و در خانوارهای روستایی نیز برای کل کشور حدود ۱۵۰ میلیون و برای خراسان رضوی ۱۲۴ میلیون تومان بوده است.

[illegible]